

Саветодавна комисија за људска права

ТСС зграда Д-12, седиште мисије УНМИК-а, Приштина, Косово, електронска пошта hrar-unmik@un.org, телефон +381 (0)38 504 604 локал 5182

МИШЉЕЊЕ

Датум усвајања: 31. октобар 2013. године

Предмет бр. 81/09

Миливоје ТОДОРОВСКИ

против

УНМИК-а

Саветодавна комисија за људска права, на заседању одржаном 31. октобра 2013. године, уз присуство следећих чланова:

гђе Кристин ЧИНКИН, председавајућег
гђе Франсоаз ТУЛКЕНС

Уз помоћ

г. Андреја АНТОНОВА, извршног службеника

Узевши у обзир изнад поменути жалбу, уложу сагласно члану 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права,

Након што је забележила повлачење г. Марека НОВИЦКОГ са заседања на предмету у складу са правилом 12 Пословника,

Након већања, доноси следеће закључке и препоруке:

I. ПОСТУПАК ПРЕД КОМИСИЈОМ

1. Жалба је уложена 17. априла 2009. године, а уписана је 30. априла 2009. године.
2. Дана 24. јула 2009. године, жалба је прослеђена Специјалном представнику Генералног секретара (СПГС)¹, како би се добиле примедбе УНМИК-а на

¹ Списак скраћеница и акронима коришћених у тексту налази се у приложеном Прилогу.

прихватљивост предмета. СПГС је одговорио 3. августа 2009. године и затражио додатне информације.

3. Дана 9. децембра 2009. године, Комисија је затражила од жалиоца да достави додатне информације. Дана 8. децембра 2010. године, Комисија је поновила свој захтев.
4. Дана 27. фебруара 2011. године, Комисија је примила одговор од жалиочевог сина (брата жртве), у име жалиоца.
5. Дана 25. марта 2011. године, Комисија је проследила жалбу СПГС-у како би добила примедбе на прихватљивост жалбе. Дана 30. јуна 2011. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор.
6. Дана 24. августа 2011. године, Комисија је затражила од жалиоца да достави додатне информације. Он је доставио свој одговор 4. септембра 2011. године.
7. Дана 16. септембра 2011. године, Комисија је прогласила жалбу прихватљивом.
8. Дана 19. септембра 2011. године, Комисија је проследила своју одлуку СПГС-у и затражила примедбе УНМИК-а на меритум жалбе, као и примерке свих полицијских, форензичких и других истражних списа на које се УНМИК ослањао при припреми свог одговора.
9. Дана 1. марта 2013. године, СПГС је доставио УНМИК-ове примедбе на меритум предмета заједно са примерцима релевантних истражних докумената.
10. Дана 16. септембра 2013. године, Комисија је од УНМИК-а затражила да потврди да ли се достављање списа у вези са предметом може сматрати коначним.
11. УНМИК је доставио свој одговор истог дана.

II. ЧИЊЕНИЦЕ

A. Општи преглед догађаја²

12. Предметни догађаји су се одиграли на територији Косова након успостављања Привремене управе мисије Уједињених нација на Косову (УНМИК), јуна 1999. године.
13. Оружани сукоб током 1998. и 1999. године између српских снага с једне стране и

² Списи на које се Комисија позива при навођењу овог општег прегледа догађаја су следећи: ОЕБС, „Како је виђено и испричано“, 1. том (октобар 1998. – јун 1999) и 2. том (14. јун – 31. октобар 1999); тромесечни извештаји Генералног секретара УН-а о Привременој управи мисије Уједињених нација на Косову; Годишњи извештаји полиције УНМИК-а (2000, 2001); Фонд за хуманитарно право „Отмице и нестаници не-Албанаца на Косову“ (2001); Фонд за хуманитарно право „Косовска књига памћења“ (<http://www.kosovometorybook.org>); УНМИК-ова канцеларија за нестала лица и судску медицину, Извештај о активностима 2002-2004; Европски суд за људска права, *Бехрами и Бехрами против Француске и Сарамати против Француске, Немачке и Норвешке*, бр. 71412/01 и 78166/01, одлука од 2. маја 2007; Међународна комисија за нестала лица, „Ситуација на Косову: попис“ (2010); подаци које је издао Високи комесар Уједињених нација за избеглице (доступни на адреси www.unhchr.org) и Међународни комитет Црвеног крста (доступни на адреси <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en>).

Ослободилачке војске Косова (ОВК) и других оружаних групација косовских Албанаца с друге стране добро је документован. Након неуспеха међународних напора за решавање сукоба, 23. марта 1999. године Генерални секретар Северно-атлантског споразумног савеза („НАТО“) објавио је почетак ваздушних напада на Савезну Републику Југославију (СРЈ). Ваздушни напади су почели 24. марта 1999. године, а окончани су 8. јуна 1999. године, када је СРЈ пристала да повуче своје снаге са Косова. Дана 9. јуна 1999. године, Међународне безбедносне снаге (КФОР), СРЈ и Република Србија потписале су „војно-технички споразум“ у ком су се сагласиле о повлачењу СРЈ са Косова и присуству међународних безбедносних снага након доношења одговарајуће резолуције Савета безбедности УН-а.

14. Дана 10. јуна 1999. године, Савет безбедности УН-а усвојио је Резолуцију 1244 (1999). Поступајући сходно Поглављу VII Повеље УН-а, Савет безбедности УН-а одлучио је да распореди међународне безбедносне снаге и цивилне представнике – КФОР, односно УНМИК – на територију Косова. Сходно Резолуцији Савета безбедности 1244 (1999), УН-у је дата пуна законодавна и извршна власт за привремену управу на Косову, укључујући спровођење правде. КФОР је имао задатак да успостави „безбедну средину у којој избегла и расељена лица могу безбедно да се врате кући“ и привремено обезбеди „јавни ред и мир“ све док међународни цивилни представници не буду могли да преузму одговорност за овај задатак. УНМИК се састојао из четири главне компоненте или стуба којима су руководиле Уједињене нације (цивилна управа), Високи комесар Уједињених нација за избеглице (хуманитарна помоћ, која је постепено окончана јуна 2000. године), ОЕБС (успостављање институција) и ЕУ (реконструкција и привредни развој). Сваки стуб је био под управом СПГС-а. Резолуцијом Савета безбедности УН-а 1244 (1999) УНМИК је овлашћен да „унапреди и штити људска права“ на Косову у складу са међународно признатим стандардима у погледу људских права.
15. Процене у погледу утицаја сукоба на расељавање популације косовских Албанаца крећу се од приближно 800.000 до 1,45 милиона. Након усвајања Резолуције 1244 (1999), већина косовских Албанаца који су побегли или били насилно избачени из својих кућа током сукоба од стране српских снага вратила се на Косово.
16. У међувремену, припадници неалбанске заједнице – углавном, али не само Срби, Роми и словенски муслимани, као и косовски Албанци за које се сумњало да сарађују са српским властима – постали су мета распрострањених напада од стране наоружаних групација косовских Албанаца. Тренутне процене у вези са бројем расељених косовских Срба крећу се између 200.000 и 210.000. Док је већина косовских Срба и другог неалбанског становништва побегла у ужу Србију и суседне земље, они који су остали постали су жртве системских убистава, отмица, насумичног притварања, сексуалног и родног насиља, пребијања и злостављања.
17. Иако постоји спор око бројки, процењује се да је више од 15.000 лица усмрћено или нестало током и одмах након косовског сукоба (1998-2000. године). Више од 3000 етничких Албанаца и око 800 Срба, Рома и чланова других мањинских заједница нестало је током овог периода. Пронађено је више од половине несталих лица и њихови посмртни остаци идентификовани су до краја 2010. године, док се, од октобра 2012. године, 1766 лица и даље води као нестало код Међународног комитета Црвеног крста (МКЦК).

18. Од јула 1999. године, у склопу напора да се на Косово врати спровођење закона у оквиру владавине права, СПГС је затражио од држава чланица УН-а да подрже постављање 4718 чланова међународне полиције као цивилне компоненте УНМИК-а. Задатак полиције УНМИК-а био је да саветује КФОР у вези са полицијским питањима док полиција не добије довољан број чланова да преузме пуну одговорност за спровођење закона и да ради на развоју косовске полицијске службе. До септембра 1999. године, приближно 1100 међународних полицајаца распоређено је у УНМИК-у.
19. Распоређивање полиције УНМИК-а углавном је завршено до децембра 2000. године, са 4400 чланова особља из 53 земље, и УНМИК је преузео примарну одговорност за спровођење закона у свим крајевима Косова осим у Митровици. Према годишњем извештају полиције УНМИК-а из 2000. године, њој је пријављено 351 киднаповање, 675 убистава и 115 силовања у периоду од јуна 1999. до децембра 2000. године.
20. Услед колапса управљања правдом на Косову, УНМИК је јуна 1999. године успоставио ванредан правосудни систем. Он се састојао од ограниченог броја домаћих судија и тужилаца и функционисао је све до почетка рада редовног правосудног система, јануара 2000. године. Фебруара 2000. године, УНМИК је одобрио именовање међународних судија и тужилаца, најпре у области Митровице, а касније широм Косова, да би ојачао домаћи правосудни систем и гарантовао његову непристрасност. Од октобра 2002. године, у локални правосудни систем интегрисано је 341 локалних судија и тужилаца и 24 међународних. Јануара 2003. године, Генерални секретар УН-а, при подношењу извештаја Савету безбедности о спровођењу Резолуције 1244 (1999) констатовао је да систем полиције и правосуђа на Косову у то време „добро функционише“ и да је „одржив“.
21. Јула 1999. године, Генерални секретар УН-а изјавио је у извештају Савету безбедности да УНМИК већ сматра да је питање несталих лица посебно акутан проблем у погледу људских права на Косову. Новембра 1999. године, при полицији УНМИК-а је основана Јединица за нестала лица (ЈНЛ), која је била задужена за истраживање могуће локације несталих лица и/или гробних места. ЈНЛ, заједно са Централном јединицом за кривичну истрагу (ЦЈКИ) полиције УНМИК-а, а касније наменска Јединица за истрагу ратних злочина (ЈИРЗ), била је одговорна за кривичне аспекте предмета несталих лица на Косову. Маја 2000. године, успостављена је Комисија за проналажење и идентификацију жртава (КПИЖ), којом председава УНМИК, ради проналажења, идентификације и предавања посмртних остатака. Од јуна 2002. године, новооснована Канцеларија за нестала лица и судску медицину (КНЛСМ) при УНМИК-овом Одељењу правде (ОП) постала је једини орган који је овлашћен да утврди где се налазе нестала лица, идентификује њихове посмртне остатке и врати их њиховим породицама. Почевши од 2001. године, на основу Меморандума о разумевању (МоР) између УНМИК-а и Међународне комисије за нестала лица (МКНЛ) са седиштем у Сарајеву, допуњеног додатним споразумом из 2003. године, МКНЛ је спроводио идентификацију посмртних остатака путем ДНК анализе.
22. Дана 9. децембра 2008. године, одговорности УНМИК-а у области полиције и правосуђа на Косову су престале, а Мисија владавине права Европске уније на Косову (ЕУЛЕКС) преузела је пуну оперативну контролу у области владавине права, након саопштења председника Савета безбедности Уједињених нација, 26. новембра 2008. године (S/PRST/2008/44), којим се поздравља даље ангажовање Европске уније на Косову.

23. Истог дана, УНМИК и ЕУЛЕКС су потписали МоР о модалитетима и правима и обавезама које проистичу из преноса УНМИК-ових предмета ЕУЛЕКС-у и повезаних списа који се тичу истрага, оптужница и других активности које су у току, а које су предузели УНМИК-ови међународни тужиоци. Убрзо након тога, потписани су слични споразуми у вези са списима којима су се бавиле међународне судије и полиција УНМИК-а. Сви споразуми су обавезивали ЕУЛЕКС да УНМИК-у пружи приступ документима који се односе на радње које су УНМИК-ови органи претходно предузели. Између 9. децембра 2008. и 30. марта 2009. године, сви списи кривичних предмета које су поседовали УНМИК-ово Одељење правде и полиција УНМИК-а предати су ЕУЛЕКС-у.

В. Околности везане за отмицу и нестанак г. Александра Тодоровског

24. Жалилац је отац г. Александра Тодоровског. Он наводи да су припадници ОВК отели његовог сина 25. јуна 1999. док је био на свом радном месту у приштинског болници. Од тада се не зна где се он налази.

25. Жалилац даље наводи да је тог дана г. Александар Тодоровски, док је био на дужности у ургентном центру приштинске болнице, у присуству осталих радника, задржан на саслушању од стране самозваног службеника „нове безбедности“, чији је идентитет познат жалиоцу и многим другим особама. Према тврдњама жалиоца, разлог за саслушање г. Александра Тодоровског је био тај што је поседовао личну карту издату у Београду, због чега га је ОВК сматрала „српским шпијуном“. Након што је задржан кратко време у једној од канцеларија, г. Александар Тодоровски је одведен ван зграде са рукама завезаним иза леђа и предат је двојици униформисаних чланова ОВК. Провели су га кроз контролни пункт КФОР-а, ставили га у амбулантна кола и одвезли. Према наводима жалиоца, постоје идентификовани очевици почетног притвора и отмице, међу којима је и возач амбулантних кола. Један косовски Албанац, који је такође радио као доктор на клиници и познат је жалиоцу и неким очевицима, наводно је учествовао у том задржавању и испитивању сина жалиоца.

26. Други син жалиоца додаје да је одмах пријавио КФОР-у отмицу г. Александра Тодоровског и да је жалилац такође пријавио отмицу главном штабу УНМИК-а 26. јуна 1999. године, а у наредних неколико дана и Југословенском црвеном крсту у Београду. Убрзо након тога, жалилац је пренео и команданту КФОР-а све детаље о отмици на личном састанку. Током наредних месеци, жалилац је поднео детаљне изјаве канцеларијама МКНЛ и МКЦК у Београду, Канцеларији државног тужиоца Србије у Београду и Канцеларији јавног тужиоца у Приштини. До почетка 2004. године нису примили ниједно званично обавештење од органа у вези са истрагом.

27. Потврда Југословенског црвеног крста издата 19. марта 2001. године потврђује да се од 2. јула 1999. године г. Александар Тодоровски налази на њиховој листи несталих и отетих на Косову. Дана 15. јула 1999. године, МКЦК је отворио захтев за проналажење сина жалиоца, који је још увек отворен³. Његово име се такође налази у бази података на мрежи коју води МКНЛ⁴, у којој је, у релевантним пољима, наведено „прикупљено

³ База података МКЦК-а је доступна на адреси: <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en/pages/search-persons.aspx> (прегледано 31. октобра 2013).

⁴ База података МКНЛ је доступна на адреси: http://www.ic-mp.org/fdmsweb/index.php?w=mp_details&l=en (прегледано 31. октобра 2013).

довољно референтних узорака“ и „није пронађен подударни ДНК“, као и у електронској бази података коју води УНМИК-ов КНЛСМ.

28. Име сина жалиоца и кратак опис околности отмице налазе се и на „Листи киднапованих Срба на Косову и Метохији од 13. јуна до 23. новембра 1999. године“ коју води Одељење за ратне злочине при ЦЈКИ (страница 5, упис бр. 75), коју је очигледно саставио ЦЈКИ пре краја 1999. године, као и на „Листи несталих особа у току оружаних сукоба на Косову“ МКЦК-а, које су предате ЈНЛ-у полиције УНМИК-а 10. септембра 2001. године (страна 14, упис бр. 536).

С. Захтевање информација од стране жалиоца

29. Жалилац даље наводи да је у току 2004. године његов други син, преко личних контаката у УНМИК-у, пронашао имена припадника полиције УНМИК-а који су задужени за истрагу и успео да ступи у контакт са њима „да би их навео да ураде више по том питању“. Наводно су информисани да су извештаји истражитеља задуженог за случај „константно мистериозно нестајали из досијеа“ и да због тога до тог тренутка није било напретка на том случају.
30. Жалилац такође тврди да је овај случај додељен још двојици истражитеља 2004. године и да је случај прегледао представник ОП-а при УНМИК-у. Жалилац и његов син су наводно „имали веома интензивну електронску преписку“ са ова два истражитеља, у којој су још једном навели детаљне информације о ономе што се догодило Александру Тодоровском, укључујући пуна имена починилаца и сведока. Истражиоци су их уверили да је већина тих особа испитана, да су њихове изјаве узете и званично заведене као запис бр. 662/04.
31. Жалилац даље наводи да је касније случај додељен другој двојици истражитеља јер су претходна двојица завршила своју службу у УНМИК-у. Након што су жалилац и његов син ступили у контакт са њима, службеници су поново затражили од њих да опишу околности отмице и да помогну истражитељима при проналажењу и контактирању сведока. Истражитељи су формулисали питање „као да је запис [предмета] потпуно празан“. Без обзира на то, жалилац и његов син су поново навели све што су знали.
32. Пошто није било вести, 21. октобра 2004. године жалилац је писао омбудсману за Косово и послао копије писма омбудсману УН-а у Њујорку, комесару УНМИК-ове полиције и двојема међународним организацијама из области људских права. Омбудсман за Косово је реаговао тако што је контактирао комесара УНМИК-ове полиције тражећи информације о истрази.
33. Жалилац је доставио комисији копију меморандума полиције УНМИК-а од шефа ЈИРЗ-а за комесара полиције УНМИК-а, датиран на 3. јануар 2005. године, који је комесару пружио информације у вези са истрагом о отмици г. Александра Тодоровског, да би могао да одговори омбудсману. Између осталог, у меморандуму се наводи следеће:

„Извршена је знатна истрага о овом инциденту, а у априлу и мају 2004. године истражитељи, којима је додељен случај, обавили су неколико разговора који су обезбедили додатна имена и детаље који ће помоћи у даљем развоју истраге. Нажалост, Одељење правде је предмету доделило неактиван статус због предности

других предмета. ...списи садрже знатну количину информација и потенцијалних доказа који поткрепљују благовремену и детаљну истрагу. Тренутно задужујем два истражитеља да наставе са овом истрагом у покушају да добију информације о могућој локацији жртве и да одговорне особе изведу пред лице правде. Када истражитељи детаљно прегледају списе и формулишу план акције, обавезни су да ступе у контакт са породицом да би је обавестили да ће предмет бити интензивно и поступно истражен.“

34. У одговору омбудсману, датираним на 5. јануар 2005. године, који је жалилац такође доставио комисији, комесар полиције УНМИК-а није поменуо „нажалост неактивни“ статус истраге, већ је уопштено описао шта је извршено по питању предмета, понављајући оно што је изнето у горенаведеном меморандуму. Поред тога је навео:

„... Уверавам вас да је доста тога урађено и да се ради још увек. Истражитељи ће контактирати др Тодоровског тражећи евентуалне додатне истражне информације које можда зна.“

35. На дан 10. јануара 2005. године, жалилац је примио електронску поруку од истражитеља ЈИРЗ-а (копију је доставио жалилац), који је објаснио да је њему и још једном истражитељу додељено да воде ову истрагу на дан 8. јануара 2005. године. Истражитељ је од њега затражио да наведе неке додатне информације у вези са бројем потенцијалних осумњичених и сведока. Жалилац је поново испунио тај захтев.
36. У електронској поруци жалиоцу од 2. фебруара 2005. године (копију је такође доставио жалилац) исти истражитељ је исказао захвалност породици за помоћ у лоцирању два сведока које је истражитељ већ контактирао и испитао. Тражили су помоћ да лоцирају још једног потенцијалног сведока, који је радио у време отмице као диспечер у хитној служби болнице, али који је у међувремену напустио Косово.
37. У другој електронској поруци, од 24. марта 2005. године, исти полицијски службеник је информисао жалиоца да је до тог дана испитано девет сведока. Поред тога, осумњичени, који је наводно возио кола којима је одвезен г. Александар Тодоровски, испитан је два пута. Упркос „веома интензивном“ испитивању, порекао је било какво учешће у инциденту. Према наставку исте електронске поруке, требало је да буде испитан још један сведок, преводилац при УНМИК-у. Уколико се појаве нови трагови након тог разговора, пратиће их. Након тога, у сваком случају, службеник ће сумирати предмет и проследити га међународном тужиоцу, који ће одлучити о даљој акцији против осумњиченог.
38. Жалилац је 3. јуна 2005. године примио електронску поруку (копију је такође доставио жалилац) од истражитеља ЈИРЗ-а коме је недавно додељена ова истрага јер су претходни службеници напустили УНМИК. По речима овог службеника, претходни истражитељи су му приликом предаје предмета рекли да је „случај скоро затворен због недостатка доказа“. Док је лично читао списе, приметио је да неки сведоци нису лоцирани, други нису навели „поуздану изјаву из безбедносних разлога“. По његовој оцени, све што се поуздано знало из списка у том тренутку је да су жртву „одвезли из болнице неки [ОВК] војници“. На крају је изразио сумње у то да предмет уопште може да се реши након седам година и навео да ће породица бити информисана уколико дође до напретка.

39. Сутрадан је исти службеник поново послао поруку. Додатно је објаснио да је већ учињено све што је могло да се уради на овом предмету и да су се претходни истражитељи више пута састали са међународним тужиоцем. Требало је да се лоцирају и испитају још два сведока, један који живи у Либији и други који живи у Црној Гори. По његовом мишљењу, докази у списима су пружили „јасну слику о сцени отмице“ иако ниједан од испитаних сведока није познавао ниједног од тих чланова ОВК. Нема доказа о судбини г. Александра Тодоровског, а тело није пронађено. Службеник је очигледно требало да се састане са међународним тужиоцем, који је требало да донесе одлуку о даљим корацима или затварању истраге. Истражитељ је завршио ову електронску поруку реченицом да „креће од почетка“.
40. Жалилац је такође доставио електронску поруку од 5. јула 2005. године коју је, наводно, послао међународни судија УНМИК-а. У електронској поруци стоји: „Имао сам састанак са Канцеларијом премијера, који ме је уверио да ће у релативно блиској будућности бити предузети правни кораци у вези са вашим предметом. Покушаћу да лично испратим даљи ток.“
41. Жалилац је такође навео да га је након неког времена правни службеник из институције омбудсмана обавестио да је „јавни тужилац Косова“ званично затворио истрагу и да ће бити званично обавештен о тој одлуци. Међутим, никада није примио такво званично обавештење.

Д. Преглед истражних списа достављених Комисији

42. У овом предмету, Комисија је од УНМИК-а примила одређени број истражних докумената који су се претходно налазили код КНЛСМ УНМИК-а и ЈНЛ-а полиције УНМИК-а.
43. У вези са достављањем података садржаних у списима, Комисија подсећа да је УНМИК ставио истражне списе на располагање Комисији ради разматрања уз обавезу чувања поверљивости података. У том погледу, Комисија мора да разјасни да, иако процена овог предмета проистиче из детаљног разматрања доступне документације, из ње се објављује само ограничен број информација. Стога је у следећим пасусима наведен преглед релевантних истражних корака које су предузели истражни органи.
44. Спис КНЛСМ носи број предмета 2000-00049. Садржи само Образац за идентификацију жртве са анте-мортем описом г. Александра Тодоровског. У оквиру за потпис на дну сваке стране предвиђеном за службенике полиције налази се име језичког асистента ЈНЛ-а и датум 10. април 2003. године. Поред описа нестале особе, документ садржи имена и контакт податке жалиоца и његове супруге. ЈНЛ полиције УНМИК-а се наводи као „организација која се бави идентификацијом“.
45. Истражни спис ЈНЛ-а предат Комисији састоји се од само два документа. Први је анте-мортем истражни извештај ЈНЛ-а са референцом на предмет ЈНЛ-а бр. 0162/INV/03, који описује статус истраге ЈНЛ-а у вези са отмицом г. Александра Тодоровског. Датум 16. децембар 2003. године налази се у пољу „Датум почетка“, а датум 8. јануар 2004. године у пољу „Датум завршетка“.
46. Извештај представља резиме разговора службеника ЈНЛ-а са жалиоцем, који се наводно догодио 16. децембра 2003. године. Том приликом жалилац је, наводно,

поново испречао догађаје као што је претходно наведено. Такође је именовано два потенцијална осумњичена и три сведока отмице. Не постоји писана и потписана званична изјава са тим датумом у спису.

47. Исти извештај описује и разговор службеника ЈНЛ-а са једним од сведока које је именовано жалилац. Сведок је, наводно, контактиран 29. децембра 2003. године. Уопштено је поновио опис отмице и именовано истог доктора косовског Албанца и возача амбулантних кола, наводно умешане у инцидент. Извештај такође наводи да није могуће испитати друга два сведока јер су се преселили у ужу Србију и њихово лоцирање није било могуће.
48. Исти извештај садржи информације наводно добијене на састанку између ЦЈКИ и ЈНЛ-а, који се одиграо 25. новембра 2003. године. На састанку је службеник ЦЈКИ изјавио да је „...постојало 144 логора где су држани српски затвореници. Кад год би ЦЈКИ дошао до логора, они би били већ уклоњени и није било никаквих преосталих доказа“.
49. Службеник ЈНЛ-а који је поднео овај извештај је закључио да, пошто постоје сведоци и најмање два идентификована осумњичена, предмет „би требало да добије ЦЈКИ у оквиру истраге ратних злочина“. Заузврат, препоручено је да спис ЈНЛ-а остане „отворен на чекању“ јер није било доступних информација о гробници.
50. Други документ у спису ЈНЛ-а је извештај службеника без датума који потврђује да је службеник контактирао жалиоца и сведока 16. и 29. децембра 2003. године тим редом да би забележио њихове изјаве. Међутим, спис не садржи друге документе у вези са даљим истражним радњама.

III. ЖАЛБА

51. Жалилац се жали на УНМИК-ов наводни пропуст да ваљано истражи отмицу и нестанак његовог сина, Александра Тодоровског. У том погледу, Комисија сматра да се жалилац позива на кршење процедуралног аспекта члана 2 Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП).
52. Жалилац се такође жали на душевну бол и патњу, које су, наводно, проузроковане њему и његовој породици овом ситуацијом. У том погледу, Комисија сматра да се жалилац ослања на члан 3 ЕКЉП.

IV. ПРАВО

A. Наводно кршење процедуралне обавезе сходно члану 2 ЕКЉП

1. Опсег разматрања Комисије

53. Пре него што започне разматрање меритума жалбе, Комисија би желела да разјасни домен свог разматрања.

54. При одлучивању о томе да ли сматра да је дошло до повреде члана 2 (процедуралног проширења) и члана 3 ЕКЉП, Комисија узима у обзир постојећу судску праксу, нарочито ону Европског суда за људска права. Међутим, Комисија је такође свесна чињенице да се жалбе упућене њој значајно разликују од оних које су поднете Суду. Као прво, тужена страна није држава, већ привремена међународна територијална управа овлашћена да обавља привремене дужности на Косову. За УНМИК се не везују никакве сумње у погледу материјалних обавеза сходно члану 2 ЕКЉП. Друго, док су они који су осумњичени за наводна убиства и/или отмице недржавни актери у ограниченом броју предмета пред Европским судом, такви су сви осумњичени у предметима пред Комисијом, углавном, али не искључиво, повезани са сукобом. Комисија мора узети у обзир ове факторе при процени процедуралних позитивних обавеза међудржавне организације у погледу поступака учињених од стране трећих страна на територији над којом има привремену законодавну, извршну и судску контролу.
55. Комисија напомиње да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно следећим инструментима који се тичу људских права: Универзалној декларацији о људским правима, Европској конвенцији о људским правима и њеним протоколима, Међународном споразуму о грађанским и политичким правима (МСГПП), Међународном споразуму о економским, социјалним и културним правима, Међународној конвенцији о уклањању свих видова расне дискриминације, Конвенцији о уклањању свих видова дискриминације жена, Конвенцији против мучења и осталог окрутног, нечовечног и понижавајућег поступања или кажњавања, Конвенцији о правима детета.
56. Комисија такође напомиње да, према члану 1.2 УНМИК-ове Уредбе бр. 2006/12 од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права, Комисија „треба да проучи жалбе уложене од стране било које особе или групе особа које тврде да су жртве кршења (својих) људских права од стране УНМИК-а“. Из тога следи да једино поступци или пропусти који се могу приписати УНМИК-у леже у оквиру надлежности Комисије *ratione personae*. У том погледу, треба напоменути, као што је горе наведено, да од 9. децембра 2008. године, УНМИК више није спроводио извршну власт над косовским судским системом и системом за спровођење закона. УНМИК стога не сноси одговорност за било какво кршење људских права наводно почињено од стране тих тела. У погледу тога што се жалиоци жале на поступке који су се догодили након овог датума, они леже ван надлежности Комисије *ratione personae*.
57. Такође, Комисија наглашава да, што се тиче њене надлежности *ratione materiae*, из члана 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 следи да она може испитати само жалбе које се односе на наводно кршење људских права. То значи да она може да разматра само поступке или пропусти који су предмет жалбе због тога што нису у складу са међународним инструментима људских права наведеним горе у тексту (видети § 55). У конкретним случајевима убистава и нестанака под околностима опасним по живот, није улога Комисије да замени надлежне органе у истрази случаја. Њен задатак је ограничен на разматрање ефикасности кривичне истраге таквих убистава и нестанака, у светлу процедуралних обавеза које проистичу из члана 2 ЕКЉП.

58. Комисија даље напомиње да, сходно члану 2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, она има правну надлежност једино над жалбама које се односе на наводна кршења људских права „до којих је дошло 23. априла 2005. или касније или су произашла из чињеница насталих пре овог датума, при чему су ове чињенице проузроковале континуирано кршење људских права“. Следи да догађаји који су се одиграли пре 23. априла 2005. године генерално леже ван надлежности Комисије *ratione temporis*. Међутим, у мери у којој такви догађаји проузрокују континуирану ситуацију, Комисија има надлежност да разматра жалбе које се односе на ту ситуацију (видети предмет Европског суда за људска права (ЕСЉП), Велико веће [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, бр. 16064/90 и остали, пресуда од 18. септембра 2009, §§ 147-149; ЕСЉП, *Кипар против Турске* [ВВ], бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001, § 136, ЕКЉП 2001-IV).

2. Поднесци страна

59. Жалилац се жали, у суштини, на повреду права која се односи на недостатак адекватне кривичне истраге у вези са отмицом и нестанком г. Александра Тодоровског. Жалилац такође наводи да није био обавештен о томе какав је био исход истраге.

60. У својим примедбама на меритум жалбе, СПГС не оспорава чињеницу да је УНМИК, почевши од 11. јуна 1999, преузео одговорност да спроведе ефикасну истрагу отмице и нестанка г. Александра Тодоровског, у складу с општом обавезом обезбеђивања ефикасне примене домаћих закона којима се штити право на живот, која му је прописана Резолуцијом 1244 Савета безбедности УН-а (из 1999. године) (видети § 14 горе у тексту) и накнадно дефинисана Уредбом УНМИК-а бр. 1999/1 *о овлашћењима Привремене управе на Косову* и касније Уредбом УНМИК-а бр. 1999/24 *о закону примењивом на Косову* и чланом 2 ЕКЉП.

61. У том погледу, СПГС наглашава да ова обавеза „проистиче из процедуралне обавезе сходно члану 2 ЕКЉП-а спровођења ефикасне истраге у случају када смрт настане под сумњивим околностима које се не приписују државним актерима“. Он даље тврди да, генерално, при разматрању тога да ли је УНМИК испунио своје процедуралне обавезе сходно члану 2 ЕКЉП, Комисија мора узети у разматрање посебне околности на Косову у то време.

62. СПГС прихвата чињеницу да је г. Александар Тодоровски нестао под околностима опасним по живот. СПГС додаје да када је отет, у јуну 1999. године, „безбедносна ситуација на Косову је још увек била напета и био је присутан значајан ниво насиља на територији целог Косова [...] КФОР се још увек налазио у процесу стицања моћи за одржавање јавне безбедности, закона и реда, а догодио се одређени број озбиљних криминалних инцидената усмерених на косовске Србе, укључујући отмице и убиства“.

63. СПГС сматра да је таква обавеза двострука, укључујући „обавезу да се кроз истрагу утврди судбина и/или локација нестале особе и обавезу да се спроведе истрага којом може да се утврди да ли је смрт проузрокована незаконито, а која ће, такође, довести до идентификације и кажњавања лица одговорних за нестанак и/или смрт несталог лица“.

64. СПГС тврди да у својој судској пракси по питању члана 2, Европски суд за људска права наводи да треба узети у обзир потешкоће настале након сукоба и проблеме који су ограничавали истражне органе у истрази оваквих случајева. У том погледу, СПГС

подсећа на пресуду од 15. фебруара 2011. године коју је донео Европски суд за људска права по предмету *Палић против Босне и Херцеговине*, у којој је, у ставу 70, наведено следеће:

„Суд узима у обзир комплексну ситуацију у Босни и Херцеговини, нарочито у првих десет година након рата. У таквој пост-конфликтној ситуацији, оно што представља немогућ и/или несразмеран терет мора да се мери врло конкретним чињеницама и контекстом. С тим у вези, Суд напомиње да је више од 100.000 људи убијено, скоро 30.000 људи је нестало, а више од два милиона људи је расељено током рата у Босни и Херцеговини. Избор је неизбежно морао да се направи у смислу послератних приоритета и ресурса [...]“.

65. Са становишта СПГС-а, у периоду након сукоба на Косову, УНМИК се суочио са веома сличном ситуацијом, када је на хиљаде људи расељено или је нестало. Многи људи који су нестали отети су, убијени и сахрањени у необележеним гробовима на територији Косова или ван ње, што је умногоме отежало проналажење и повратак њихових посмртних остатака.
66. СПГС објашњава да је у јуну 2002. године УНМИК формирао КНЛСМ који је у оквиру свог мандата требало да утврди судбину несталих лица; међутим, он се суочио са многим изазовима на почетку свог рада због претходно урађеног, углавном од стране актера независних од УНМИК-а. Конкретно, СПГС наводи да је сакупљање доказа о ратним злочинима почело са доласком НАТО-а 1999. године, са независним тимовима из неколико земаља који су функционисали под слабом координацијом МКТЈ-а. Недостатак стандардних радних процедура или централизације довео је до проблема са доказима прикупљеним у овој фази. Године 2000, МКТЈ је спровео велику, централизовану, форензичку операцију у ораховачкој мртвачници, где је применио стандардне радне процедуре за све форензичке тимове осим британског, који је функционисао независно у Приштини. СПГС наводи да су, у покушају да покажу да су злочини били систематски и широко распрострањени, тимови МКТЈ подвргли што је више тела могуће обдукцији, а идентификацију су обављали у малој мери или је нису обављали уопште; штавише, неидентификована тела која су ексхумирана 1999. године поново су сахрањена на локацијама које још увек нису познате КНЛСМ. Након што је МКТЈ окончао своје ангажовање 2000. године, ЈНЛ при полицији УНМИК-а наставио је истраге несталих лица у мањем обиму, „*ex-officio*“, без икакве шире стратегије у погледу оптужнице“. Услед тога, прикупљен је велики број неструктурисаних информација. СПГС наводи да је, узевши у обзир горе описане потешкоће, „процес ефикасног решавања нестанака и других озбиљних повреда међународног хуманитарног права разумљиво био постепен“ на Косову. СПГС закључује да је рад КНЛСМ у великој мери допринео утврђивању локације и судбине несталих из сукоба на Косову; међутим, није било могуће пронаћи све нестале унутар временског оквира и ресурса који су били доступни у том тренутку.
67. СПГС даље тврди да је од фундаменталног значаја за спровођење ефикасних истрага професионална, добро обучена и добро опремљена полиција и да таква полиција није постојала на Косову након сукоба. У том полицијском вакууму након завршетка сукоба, УНМИК је морао да испочетка изгради нову Косовску полицијску службу, што представља један дуготрајан и изазован задатак који, према наводу СПГС-а, још увек траје. СПГС такође наводи да се полиција УНМИК-а суочила са бројним изазовима током вршења функција спровођења закона, које јој је постепено преносио КФОР у

периоду 1999-2000. године. У том погледу, он упућује на Годишњи извештај полиције УНМИК-а за 2000. годину, у коме се даје следећи опис ситуације:

„Полиција УНМИК-а је морала да ради у послератном окружењу у ком је затекла беживотна тела и опљачкане и спаљене куће. Етничко насиље је избијало у виду илегалних исељавања, принудних одузимања имовине, спаљивања кућа и физичког насиља над заједницама широм Косова. Бес и тензија су били јако изражени међу свим етничким групама, а појачавали су их извештаји о несталим и умрлим особама. За УНМИК је постао императив да успостави ред и да брзо изгради оквир за упис и истрагу злочина.

Све ово је морало да се уради уз ограничене физичке и људске ресурсе. Пошто је ово била прва извршна мисија у историји УН-а, било је неопходно да се на терену разраде концепт, планирање и спровођење. Због двадесет различитих националности које су учествовале на почетку, полицијским руководиоцима је представљало изазован задатак да установе уобичајену праксу за постизање оптималних резултата у једном високо ризичном окружењу“.

68. СПГС наводи да су припадници међународне полиције УНМИК-а морали да се прилагоде спровођењу истрага на страниј територији и у страниј земљи, са ограниченом подршком Косовске полиције која је још увек била у развоју. Он даље наводи да су ови истражитељи често наилазили на ситуације где појединци који су поседовали релевантне информације о локацији и судбини несталих лица нису желели да открију такве информације. Према наводима СПГС-а „поменута ограничења су спречила полицију УНМИК-а да спроведе све истраге на начин [...] који се користи, или који се бар очекује, у државама са боље успостављеним институцијама и без великог броја предмета ове природе повезаних са ситуацијом након сукоба“.
69. У погледу детаља жалбе г. Миливоја Тодоровског и у складу са покушајима да се лоцира његов син који је нестао, СПГС наводи да је полиција при УНМИК-у покушала да ступи у контакт са члановима породице како би добила више информација о отмици и било какве друге информације које би могле да доведу до утврђивања локације г. Александра Тодоровског. Нажалост, информације које је полиција била у могућности да добије нису могле да расветле његову судбину.
70. У погледу истраге која има за циљ идентификацију и извођење пред правду лица одговорних за отмицу и нестанак г. Александра Тодоровског, СПГС тврди да је полиција при УНМИК-у спровела истрагу којом је „сакупила информације од жалиоца и других сведока“, а које су довеле до идентификације четворице осумњичених. Позивањем на горепоменути извештај ЈНЛ-а од 8. јануара 2004. године (видети §§ 45-49 изнад), СПГС наглашава да је службеник ЈНЛ-а који је извршио преглед случаја препоручио да се он проследи ЦЈКИ због „истраживања ратних злочина“ и да би требало да „остане отворен у оквиру ЈНЛ-а“.
71. СПГС закључује да је „очигледно да је полиција УНМИК-а спровела разумне истражне кораке у складу са процедуралним захтевима члана 2 ЕКЉП, у циљу извођења починилаца пред лице правде“. Међутим, „без откривања информација сведока или физичких доказа, неминовно је одуговлачење полицијске истраге услед недостатка доказа“. Због тога, према наводу СПГС-а, није постојало кршење члана 2 ЕКЉП.

72. Такође, СПГС је обавестио Комисију да ће можда доставити додатне примедбе у вези са овим предметом због могућности да „постоје додатне и одлучујуће информације“. До данашњег дана нису примљени додатни дописи у вези са тим питањем, осим потврде достављања целокупних истражних списа.

3. Процена Комисије

73. Комисија сматра да се жалилац позива на повреду процедуралне обавезе која проистиче из права на живот, загарантованог чланом 2 Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП) јер полиција УНМИК-а није спровела ефикасну истрагу у вези са отмицом и нестанком г. Александра Тодоровског.

a) Подношење релевантних списа

74. Као што је горе наведено, УНМИК је доставио Комисији све списе које су држали КНЛСМ, ЈНЛ полиције УНМИК-а и ЈИРЗ, а које је био у могућности да добије до данас и потврдио да не постоје додатни документи који би могли да се доставе (видети § 11). Иако постоји могућност да постоји још докумената повезаних са овим предметом (видети §§ 71-72 горе у тексту), УНМИК није навео објашњење који делови документације би могли да буду непотпуни.

75. Комисија напомиње да је у члану 15 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 наведено да Комисија може затражити од УНМИК-а да поднесе било који документ и да је СПГС обавезан да сарађује са Комисијом и пружи неопходну помоћ, што посебно укључује пружање докумената и информација релевантних за жалбу. У том погледу, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права да треба да се извуку закључци на основу понашања тужене стране током поступка, укључујући њен пропуст „да достави информације које има, без одговарајућег објашњења“ (видети предмет *Челикбилек против Турске*, бр. 27693/95, пресуда ЕСЉП од 31. маја 2005, § 56).

76. Комисија напомиње да је од УНМИК-а затражено да достави релевантне документе у вези са случајем. У одговору на захтев Комисије, упућен 5. августа 2013. године, УНМИК је навео да се достављање списа у вези са предметом може сматрати коначним.

77. Комисија напомиње да је правилно одржавање истражних списа који се тичу таквих кривичних дела као што су убиства и нестанци, од отварања истрага до њихове предаје, кључно за наставак таквих истрага и пропуст да се то учини могао би стога сâм по себи покренути питања сходно члану 2.

78. Комисија није у позицији да сама провери потпуност примљених истражних списа. Комисија ће стога проценити меритум жалбе на основу докумената који су јој доступни (у том смислу, видети предмет *Чекојев против Русије*, бр. 39358/05, пресуда ЕСЉП од 15. марта 2011, § 146).

b) Општа начела која се тичу обавезе спровођења ефикасне истраге сходно члану 2

79. Жалилац наводи да УНМИК није спровео ефикасну истрагу отмице и нестанка г. Александра Тодоровског.

80. Комисија напомиње да је позитивна обавеза истраживања нестанака широко прихваћена у међународном праву људских права, макар од случаја Интерамеричког суда за људска права *Веласкез-Родригез* (видети случај *Веласкез-Родригез против Хондураса*, пресуда Интерамеричког суда за људска права [ИАСЉП] од 29. јула 1988, серија Ц бр. 4). Комитет за људска права Уједињених нација (КЉП) такође наводи да позитивна обавеза проистиче из члана 6 (право на живот), члана 7 (забрана окрутног и нечовечног поступања) и члана 9 (право на слободу и безбедност особе), тумачено заједно са чланом 2 (3) (право на ефикасан правни лек) МСГПП (видети Комитет за људска права при Уједињеним нацијама (КЉП), Општи коментар бр. 6, 30. април 1982, § 4; КЉП, Општи коментар бр. 31, 26. мај 2004, §§ 8 и 18, СГПП/Ц/21/Рев.1/Дод. 13); видети такође, између осталог, КЉП, *Мухамед Ел Авани против Либијске Арапске Цамахирије*, саопштење бр. 1295/2004, разматрања од 11. јула 2007, СГПП/Ц/90/Д/1295/2004). Обавеза истраживања нестанака и убистава такође је утврђена у Декларацији УН-а о заштити свих особа од принудног нестанка (А/Res/47/133, 18. децембар 1992) и додатно је разрађена у смерницама УН-а као што су Приручник УН-а о ефикасној превенцији и истрази ванправних арбитражних и преких егзекуција (1991) и „Смернице о спровођењу истрага Уједињених нација у вези са наводним масакрима“ (1995). Важност обавезе је потврђена усвајањем Међународне конвенције за заштиту свих особа од принудног нестанка 2006. године, која је ступила на снагу 23. децембра 2010. године.
81. Да би се бавила тврдњама жалиоца, Комисија се осврће на добро утврђену судску праксу Европског суда за људска права о процедуралним обавезама сходно члану 2 ЕКЉП. Суд је сматрао да „Обавеза заштите права на живот сходно члану 2 Конвенције, тумачена заједно са општом дужношћу државе сходно члану 1 Конвенције 'да осигура свакоме унутар [своје] надлежности права и слободе дефинисане у Конвенцији', имплицитно захтева постојање неког облика ефикасне званичне истраге када су појединци убијени“ (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЉП, *Мекен и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 27. септембра 1995, § 161, Серија А бр. 324; и ЕСЉП, *Каја против Турске*, пресуда од 19. фебруара 1998, § 86, Извештаји 1998-I; видети такође ЕСЉП, *Јасинкис против Летоније*, бр. 45744/08, пресуда од 21. децембра 2010, § 71). Обавеза спровођења такве истраге проистиче у свим случајевима убистава и осталих сумњивих смртних случајева, без обзира на то да ли су починиоци приватна лица или државни агенти, или су непознати (видети ЕСЉП, *Колевци против Бугарске*, бр. 1108/02, пресуда од 5. новембра 2009, § 191)
82. Европски суд за људска права је такође навео да процедурална обавеза пружања неког облика ефикасне званичне истраге такође постоји када је појединац нестао под околностима опасним по живот и није ограничена на случајеве када је очигледно да је нестанак проузрокован од стране државног агента (видети ЕСЉП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен у § 58 изнад у тексту, при § 136).
83. Надлежни органи морају сами предузети радње када им се скрене пажња на одређени предмет и не смеју препустити подношење формалне жалбе или преузимање одговорности за спровођење било каквих истражних поступака иницијативи блиских сродника (видети ЕСЉП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, бр. 21689/93, пресуда од 6. априла 2004, § 310, видети такође ЕСЉП, *Исајева против Русије*, бр. 57950/00, пресуда од 24. фебруара 2005, § 210).

84. Успостављајући стандарде ефикасне истраге, Суд је навео да „истрага, поред независности, приступачности за породицу жртве, спровођења разумном брзином и експедитивношћу, пружања довољног елемента јавне критике истраге и њених резултата, такође мора бити ефикасна у смислу да може довести до утврђивања тога да ли је смрт изазвана незаконитим путем и, ако је то случај, до идентификације и кажњавања одговорних лица (видети ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 58; при § 191; видети такође ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, бр. 4704/04, пресуда од 15. фебруара 2011, § 63). То није обавеза пружања резултата, већ употребе средстава. Надлежни органи морају предузети све могуће разумне кораке да би обезбедили доказе који се тичу инцидента, укључујући, између осталог, сведочења очевидаца, форензичке доказе и, када је то применљиво, аутопсију која пружа потпун и тачан запис о повреди и објективну анализу клиничких налаза, укључујући узрок смрти. Сваки недостатак у истрази који спречава да се њоме установи узрок смрти или одговорна особа или особе ствара ризик да таква истрага неће испунити овај стандард (видети ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен горе у тексту, при § 312 и *Исајева против Русије*, наведен горе у тексту, при § 212).
85. Конкретно, закључак истражитеља мора да се заснива на подробној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената. Пропуст праћења очигледног следа истраге нарушава, у одлучујућој мери, могућност да се њоме утврде околности случаја и идентитет одговорних лица (видети ЕСЈП, *Колеви против Бугарске*, наведен у § 81, при § 201). Међутим, природа и степен разматрања којима се испуњава минимални праг ефикасности истраге зависи од околности конкретног случаја. Они се морају проценити на основу релевантних чињеница и у погледу практичних реалних околности истражних радњи (видети ЕСЈП, *Велсеа и Мазаре против Румуније*, бр. 64301/01, пресуда од 1. децембра 2009, § 105).
86. Чак и у погледу несталих особа које су касније пронађене мртве, што није случај у овом предмету, Суд је навео да се поступцима ексхумације и идентификације посмртних остатака не исцрпљује обавеза сходно члану 2 ЕКЈП. Суд сматра да „процедурална обавеза која проистиче из нестанка генерално не престаје све док су локација и судбина особе неизвесни, те је она стога континуираног карактера“ (случај ЕСЈП *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 84 изнад, при § 46; у истом смислу, случај ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 58, при § 148, *Аслаканова и остали против Русије*, бр. 2944/06 и остали, пресуда од 18. децембра 2012, § 122). Међутим, Суд такође наглашава да ова процедурална обавеза „не престаје да постоји чак ни након проналажења тела... Тиме се расветљава само један аспект судбине несталога лица и генерално остаје обавеза да се објасни нестанак и смрт, као и да се идентификује и кривично гони сваки починитељ незаконитих дела који има везе са тим нестанком и смрћу“ (случај *Палић против Босне и Херцеговине*, предмет ЕСЈП наведен изнад, у истом смислу случај *Варнава и остали против Турске*, предмет ЕСЈП [ВВ] наведен изнад, у § 58, при § 145). Иако проналажење и накнадна идентификација посмртних остатака жртве сами по себи могу представљати значајан успех, процедурална обавеза сходно члану 2 и даље постоји (видети случај *Палић против Босне и Херцеговине*, предмет ЕСЈП наведен изнад).
87. Што се тиче захтева за јавним надзором, Суд је даље навео да мора постојати довољан елемент јавног надзора над истрагом или њеним исходима да би се осигурала одговорност у пракси, као и у теорији. Потребан степен јавног надзора

може се знатно разликовати од случаја до случаја. Међутим, у свим случајевима, сродник жртве мора бити укључен у поступак у оној мери која је неопходна за заштиту његових или њених легитимних интереса (видети *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен у § 83 изнад, при §§ 311-314; *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 83, при §§ 211-214 и случајеве наведене у њему).“ ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, бр. 55721/07, пресуда од 7. јула 2011, § 167, ЕКЉП 2011).

c) *Применљивост члана 2 на контекст Косова*

88. Комисија је свесна чињенице да су се отмица и нестанак г. Александра Тодоровског догодили убрзо након распоређивања УНМИК-а на Косову одмах након оружаног сукоба, када су били распрострањени криминал, насиље и мањак безбедности.
89. Са своје стране, СПГС не оспорава да је УНМИК имао обавезу да истражи овај предмет сходно члану 2 ЕКЉП. Међутим, према наводима СПГС-а, јединствене околности које се односе на косовски контекст и распоређивање УНМИК-а у првој фази његове мисије треба да буду узете у разматрање при процени питања да ли је ова истрага у сагласности са чланом 2 ЕКЉП. У суштини, СПГС тврди да на УНМИК није могуће применити исте стандарде који се примењују на државу у уобичајеној ситуацији.
90. Комисија сматра да ово покреће два главна питања: прво питање је да ли стандарди члана 2 настављају да се примењују у ситуацији када постоји сукоб или опште насиље, а друго је да ли треба сматрати да се такви стандарди у потпуности примењују на УНМИК.
91. Што се тиче применљивости члана 2 на УНМИК, Комисија подсећа да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно одређеним инструментима који се тичу људских права, укључујући ЕКЉП. С тим у вези, Комисија је већ закључила да је тачно да се привремени карактер УНМИК-а и тешкоће с њим у вези морају прописно узети у обзир у погледу бројних ситуација, али ни у ком случају се ови елементи не смеју схватити као изговор за смањење стандарда у поштовању људских права, који су прописно уграђени у мандат УНМИК-а (видети случај ХРАП, *Милогорић и остали*, бр. 38/08 и остали, мишљење од 24. марта 2011, § 44; случај *Бериша и остали*, бр. 27/08 и остали, мишљење од 23. фебруара 2011, § 25; случај *Лалић и остали*, бр. 09/08 и остали, мишљење од 9. јуна 2012, § 22).
92. У погледу применљивости члана 2 на ситуације у којима постоји сукоб или опште насиље, Комисија подсећа да је Европски суд за људска права утврдио применљивост члана 2 на постконфликтне ситуације, укључујући оне у земљама тадашње Југославије (видети, између осталих примера, случај ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 63 и случај ЕСЉП, *Јуларић против Хрватске*, бр. 20106/06, пресуда од 20. јануара 2011). Суд даље наводи да процедурална обавеза сходно члану 2 наставља да се примењује на „различите безбедносне околности, укључујући оне у контексту оружаног сукоба“ (видети ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и*

остали против Уједињеног Краљевства, наведен изнад у § 87, при § 164; видети такође случај *Гулеч против Турске*, пресуда ЕСЉП од 27. јула 1998, § 81, Извештаји 1998-IV; случај *Ерги против Турске*, пресуда ЕСЉП од 28. јула 1998, §§ 79 и 82, Извештаји 1998-IV; случај *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен изнад у § 83, при §§ 85-90, 309-320 и 326-330; случај *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 83, при §§ 180 и 210; случај *Канлибаши против Турске*, бр. 32444/96, пресуда ЕСЉП од 8. децембра 2005, §§ 39-51).

93. Суд је признао да „када до смрти [и нестанака] које треба истражити према члану 2 дође под околностима општег насиља, оружаног сукоба или побуне, истражитељи могу наићи⁹³ на препреке и конкретна ограничења могу захтевати употребу мање ефикасних мера истраге или могу довести до одлагања истраге“ (видети случај ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад при §164; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, бр. 69481/01, пресуда од 27. јула 2006, § 121). Суд је ипак закључио да „обавеза према члану 2 која се тиче заштите живота подразумева да, чак и у тешким безбедносним условима, морају бити предузети сви разумни кораци како би се обезбедила ефикасна, независна истрага у вези са наводним кршењима права на живот (видети, између осталих примера, ЕСЉП, случај *Каја против Турске*, наведен у § 81 изнад, при §§ 86-92; ЕСЉП, случај *Ерги против Турске*, наведен изнад, при §§ 82-85; *Танрикулу против Турске*, ЕСЉП [ВВ], бр. 23763/94, пресуда од 8. јула 1999, §§ 101-110, ЕКЉП 1999-IV; ЕСЉП, *Кашијев и Акајева против Русије*, бр. 57942/00 и 57945/00, пресуда од 24. фебруара 2005, §§ 156-166; ЕСЉП, *Исајева против Русије*, наведен изнад у §§ 215-224; ЕСЉП *Мусајев и остали против Русије*, бр. 57941/00 и остали, пресуда од 26. јула 2007, §§ 158-165).
94. Слично томе, КЉП је закључио да се право на живот, укључујући процедуралне гаранције, сматра врховним правом од кога није дозвољено никакво одступање, чак ни у ванредним околностима када је угрожен живот нације (видети, КЉП, Општи коментар бр. 6, наведен изнад у § 59, при § 1; КЉП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, саопштење бр. 1447/2006, разматрања од 22. априла 2009, § 11.2, СГПП/Ц/95/Д/1447/2006). Такође, КЉП је напоменуо применљивост чланова 2 (3), 6 и 7 МСГПП, уз посебни осврт на УНМИК-ову обавезу да спроведе ваљане истраге у вези са нестанцима и отмицама на Косову (видети КЉП, Закључне примедбе Комитета за људска права: Косово (Србија), 14. август 2006, §§ 12-13, СГПП/Ц/УНК/ЦО/1).
95. Комисија разуме потешкоће са којима се УНМИК сусрео током прве фазе свог ангажовања. Комисија напомиње да је одговарајућа важност која је дата питању несталих лица на Косову значила да је УНМИК морао да узме у обзир како хуманитарну, тако и кривичну димензију ситуације. Конкретно, Комисија сматра да су важност која се приписује кривичним истрагама и потешкоће на Косову које су ограничиле могућност истражних органа да спроведу такве истраге, као што је описао СПГС, довеле до тога да од кључног значаја буде да УНМИК од самог почетка успостави окружење које погодује обављању значајних истрага. Ово подразумева успостављање система који обухвата елементе попут приписивања свеобухватне одговорности по питању надзора и праћења напретка истрага, обезбеђивања редовних извештаја о напретку истрага као и поступка прописне предаје случајева међу службеницима или јединицама полиције УНМИК-а. Такав систем би такође требало да узме у обзир потребу за заштитом жртава и сведока (видети, *mutatis mutandis*, случај *P.P. и остали против Мађарске*, бр. 19400/11, пресуда ЕСЉП од 4. децембра

2012, §§ 28-32), као и да се размотри нарочита рањивост расељених лица у периоду након сукоба (видети ЕСЈП [ВВ], *Саргсиан против Азербејџана*, бр. 40167/06, одлука од 14. децембра 2011, § 145; и ЕСЈП [ВВ], *Чигаров и остали против Јерменије*, бр. 13216/05, одлука од 14. децембра 2011, § 146). Иако схвата да је до распоређивања и организовања полиције и правосудног апарата дошло постепено, Комисија сматра да је овај процес завршен 2003. године када су полиција и правосудни систем на Косову описани као системи који „добро функционишу“ и који су „одрживи“ од стране Генералног секретара УН-а (видети § 20 изнад).

96. Комисија даље напомиње да њен задатак није да испита релевантну праксу или наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у вези са њиховом конкретном применом на одређене околности везане за ситуацију која је предмет жалбе пред Комисијом (видети ЕСЈП, *Броган и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 29. новембра 1988, § 53, Серија А, бр. 145-Б). Комисија се стога слаже са СПГС-ом да природа и степен разматрања тога да ли ефикасност истраге испуњава минимални праг зависе од околности одређеног предмета. Из тих разлога, Комисија сматра да ће утврдити, у погледу сваког предмета, да ли су предузети сви разумни кораци за спровођење ефикасне истраге као што то налаже члан 2, узимајући у обзир реалне околности истражних активности на Косову.
97. Као одговор на примедбу СПГС-а да се члан 2 мора тумачити тако да се њиме не поставља немогућ или несразмеран терет на надлежне органе, било у контексту полицијских активности или у контексту приоритета и средстава (видети § 64 изнад), Комисија узима у обзир да је Европски суд установио да се управо конкретним чињеницама и контекстима мора мерити шта заправо представља немогућ и/или несразмеран терет (видети ЕСЈП, случај *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 84 горе у тексту, при § 70; *Брекнел против Уједињеног Краљевства*, бр. 32457/04, од 27. новембра 2007, § 62).

d) *Усаглашеност са чланом 2 у овом предмету*

98. У погледу детаља овог случаја, Комисија напомиње изјаву жалиоца да су отмица и нестанак г. Александра Тодоровског били на време пријављени ОЕБС-у, КФОР-у и УНМИК-у, као и МУП-у Србије, МКЦК-у и другим организацијама.
99. Циљ ове истраге био је да се открије истина о догађајима који су довели до отмице г. Александра Тодоровског, да се пронађу он или његови посмртни остаци и да се идентификују потенцијални починиоци. Да би се испунили ови циљеви, особе које су спроводиле истрагу су имале обавезу да траже, сакупљају и чувају доказни материјал који се тиче отмице; да идентификују потенцијалне сведоке и прикупе њихове изјаве које се тичу отмице; и да идентификују особу/особе укључене у отмицу и доведу починиоца/починиоце пред законом утврђен надлежни суд.
100. Комисија подсећа да истражне радње морају да се спроводе брзо и експедитивно да би биле ефикасне, при чему надлежни органи треба да предузму све разумне кораке и поштују очигледан след истраге како би осигурали доказе везане за инцидент, укључујући, између осталог, сведочење очевидаца, форензичке доказе итд. Истрага, такође, мора да обезбеди елемент јавног надзора у довољној мери и да, такође у разумној мери, буде доступна породици жртве. Закључак истражитеља мора да се заснива на подробној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних

елемената. Штавише, истрага би требало да се повремено преиспита, како би се обезбедило да су све доступне информације узете у разматрање. Пошто обавеза спровођења истраге није обавеза пружања резултата, већ употребе средстава, при оцењивању њене ефикасности треба узети у обзир околности конкретног случаја и практичну реалност истражног рада (видети §§ 83-84 горе у тексту).

101. Комисија напомиње да је од самог почетка истраге било очигледних недостатака у њеном спровођењу. Међутим, у светлу горе описаних напомена у вези са њеном ограниченом временском надлежношћу (видети § 58 горе у тексту), Комисија подсећа да је она надлежна *ratione temporis* да процењује усклађеност истраге са чланом 2 ЕКЈП само за период након 23. априла 2005. године, узимајући у обзир статус предмета тог датума (видети ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 84, при § 70). Период који је предмет разматрања завршава се 9. децембра 2008. године, када је ЕУЛЕКС преузео одговорност у области спровођења правде (видети § 22 изнад).
102. Комисија напомиње са овим у вези да је, према Годишњем извештају УНМИК-ове полиције за 2000. годину, потпуна полицијска извршна власт у области Приштине, укључујући кривичне истраге, била под потпуном контролом полиције УНМИК-а од 19. септембра 1999. године. Дакле, УНМИК је имао одговорност да обезбеди, *прво*, ефикасно и експедитивно спровођење истраге; *друго*, да сав релевантан истражни материјал буде прописно предат органима који преузимају одговорност за истрагу (ЕУЛЕКС, видети § 22 изнад); и *треће*, да истражни списи могу да се прате и преузму уколико се појави потреба за тим на било ком каснијем ступњу.
103. Комисија, на основу тога што истражни списи недостају у потпуности, закључује да је дошло до неке од следећих ситуација: није спроведена прописна истрага; спис није исправно и у потпуности предат ЕУЛЕКС-у; или УНМИК није добио натраг потпун спис од особе тренутно задужене за његово чување. Комисија је већ напоменула да нема разлога да сумња у поштене намере УНМИК-а у настојању да обезбеди потпун истражни спис ради његове процене. Међутим, Комисија сматра да, без обзира на то које је од ових могућих објашњења применљиво, оно указује на пропуст који се може директно приписати УНМИК-у, било да се ради о периоду када је он обављао своје извршне функције или у свом садашњем својству.
104. Комисија такође напомиње да постоје друге активности које су поменуте у меморандуму шефа ЈИРЗ-а („значајна истрага“) и одговору комесара полиције УНМИК-а омбудсману („доста тога је урађено и ради се још увек“) (видети §§ 33 и 34 изнад), као и у копијама е-порука добијеним од стране жалиоца (видети §§ 35-40 изнад). Чињеница да се ниједна од тих активности не одражава на истражни спис, по мишљењу Комисије, значи да или ниједна од тих активности није спроведена или да нису прописно забележене. Било које од ових објашњења указује на то да на страни УНМИК-а постоји системски проблем који је повезан са самим процесом истраге или са складиштењем, предавањем и обезбеђивањем могућности праћења истражних списа и њиховог добијања натраг у каснијим фазама.
105. У погледу првог дела процедуралне обавезе, којом се утврђује судбина г. Александра Тодоровског, Комисија напомиње да се још увек не зна где се он налази. Након што је анализирао ЈНЛ-ов Образац за идентификацију жртве датиран на 10. април 2003. године, који је једини документ у спису КНЛСМ-а (видети § 44 изнад), Комисија

претпоставља да су узорци за ДНК анализу узети од жалиоца и његове супруге пре тог датума. Чињеница да је документ попунио асистент за језике, а не полицијски службеник, указује на то да су исте те информације биле највероватније на српском језику, у другом документу. У великом броју сличних жалби које комисија разматра, такви извори информација на српском језику били су ручно попуњени МКЦК-ови Обрасци за идентификацију жртава. Информације у таквим обрасцима су превођене од стране асистената за језике, а затим пребациване у сличан електронски ЈНЛ-ов образац. Ово указује на то да је МКЦК прикупио узорке за ДНК анализу, а затим их предао органима УНМИК-а.

106. С тим у вези, Комисија напомиње да је прикупљање ДНК узорака само по себи од суштинског значаја јер обезбеђује неопходан материјал за будућа компаративна истраживања и могућу идентификацију пронађених посмртних остатака. Међутим, пошто у овом случају до такве идентификације није дошло, Комисија се сада враћа на истрагу коју је спровела полиција УНМИК-а у циљу идентификације починилаца и довођење истих пред лице правде, што представља други елемент процедуралне обавезе из члана 2 ЕКЉП.
107. Што се тиче захтева у погледу брзине и ефикасности, Комисија има у виду да је код сваке истраге, а нарочито код истраге у вези са отмицом под околностима опасним по живот и нестанком након отмице, од кључне важности почетна фаза и да она мора да испуни два главна циља: утврђивање правца истраге и обезбеђивање очувања и прикупљања доказа за евентуалан судски поступак (видети мишљење Комисије по сличном питању изражено у предмету X, бр. 326/09 и остали, мишљење од 6. јуна 2013, § 81).
108. Услед недостатка конкретних информација у вези са тим, Комисија на основу истражног списка претпоставља да је УНМИК сазнао за отмицу и нестанак у неком тренутку 1999. године (видети § 28 изнад). До краја 2000. године, ЈИРЗ је покренуо истрагу у вези с тим случајем (видети § 44 изнад).
109. Без обзира на то, полицији УНМИК-а је било потребно још три године, до децембра 2003. године (видети § 46 изнад), да по први пут, иако то није прописно забележено, ступи у контакт са породицом г. Александра Тодоровског, у циљу прикупљања додатних информација. У истом извештају, истражитељ такође наводи да друга два сведока нису испитана јер су се до тренутка када је УНМИК полиција покушала да ступи у контакт са њима обе особе преселиле на територију уже Србије и њихово лоцирање више није било могуће. Прво, Комисија сматра да се овај покушај ступања у контакт са сведоцима, четири године након отмице, очигледно догодио прекасно. Друго, спис би требало да садржи барем кратко објашњење о томе на који начин је полиција УНМИК-а заправо покушала да их лоцира. Иако су истражитељи и даље били у могућности да лоцирају једног од сведока и да са њим разговарају, његова изјава никада није званично забележена.
110. По мишљењу Комисије, такав недостатак непосредне реакције од стране полиције УНМИК-а могао је да починиоцима наговести да надлежни органи не могу или да нису вољни да истражују таква кривична дела. Такав став надлежних органа према најозбиљнијим злочинима у било ком друштву, а нарочито у околностима након сукоба, неминовно ствара културу некажњивости међу починиоцима злочина и може само да доведе до погоршања ситуације. Проблеми са којима се УНМИК сусрео на

почетку своје мисије, који су размотрени изнад, не оправдавају такву неактивност, било на почетку или касније.

111. При процени истраге у односу на потребу да се предузму разумни истражни кораци и да се испрати очигледан след истраге како би се осигурали докази, Комисија узима у обзир чињеницу да прописно вођен истражни спис треба да садржи записе свих истражних активности и, нарочито, разговора вођених са жалиоцем, осумњиченима и свим потенцијалним сведоцима отмице. У сваком случају, такви разговори би требало да се обаве што је пре могуће и требало би да буду забележени и сачувани у предметном спису⁵. Пропуст да се идентификују и пронађу особе које су наведене као учесници у отмици и да се са њима обави званичан разговор додатно подрива ефикасност истраге.
112. У погледу истраге, Комисија примећује да је у ЈНЛ-овом извештају из јануара 2004. године присутан једино сажетак разговора са жалиоцем и сведоком, али да у том спису нема потписаних записа о том или било ком другом разговору.
113. Даље, у току тих телефонских разговора у децембру 2003. године, полиција је прикупила информације које су очигледно покренуле неке додатне правце истраге, преко потребне за сваку значајну истрагу у њеној почетној фази. Међутим, у спису нема података да се кренуло било којим од тих праваца. Изгледа да није учињен никакав покушај да се направи званичан запис изјава узетих од жалиоца или било ког сведока, укључујући очевице отмице које је жалилац именовao.
114. Комисија такође напомиње да се из списка не види да је полиција УНМИК-а предузела било какву активност у циљу идентификације и испитивања наводних осумњичених, осим уписа предмета. Полиција није изашла на наводно место отмице у циљу бољег разумевања околности под којима је до ње дошло; изгледа да није послат чак ни општи захтев за информације ради провере базе података у вези са овом несталом особом који би иначе ЈНЛ послао осталим јединицама полиције УНМИК-а. Стога, по мишљењу Комисије, ова истрага није испунила захтеве у погледу брзине и експедитивности.
115. У том смислу, комисија не може да прихвати аргумент СПГС-а да информације до којих је полиција могла да дође нису биле довољне за расветљавање судбине г. Александра Тодоровског. Уколико се на њима не ради, ако се оне не развијају, не поткрепљују другим доказима и не ставе у одговарајући облик, информације саме по себи, ма колико добре биле у односу на злочин који је под истрагом, не могу да допринесу његовом решавању. Да би биле прихваћене на суду, информације морају да постану докази, а то је остварљиво једино путем истражних активности које се предузимају у складу са применљивим законима кривичног поступка. У овом случају, изгледа да полиција уопште није предузела никакве активности у том правцу.
116. На пример, као што је горе поменуто, чини се да полиција уопште није испитала болницу, која је место на ком се отмица догодила. Комисија разуме да не би било реално очекивати да се пронађу неки „одлучујући“ физички докази приликом таквог увиђаја, у тренутку када је од наводног злочина прошло неколико година. Међутим,

⁵ Видети: Приручник Уједињених нација о ефикасном спречавању и истрази ванправних, произвољних и преких егзекуција, усвојен 24. маја 1989. године од стране Економског и социјалног савета, Резолуција 1989/65.

оваква истражна активност (посебно када која укључује потпуну или делимичну реконструкцију) широко је прихваћена као један од основних и обавезних корака који би могао истражитељима да пружи много бољи увид у околности случаја.

117. Што се тиче периода у оквиру њене правне надлежности, почевши од 23. априла 2005. године, Комисија напомиње да није спроведена додатна истражна активност по питању очигледних недостатака који су наведени изнад. Након тог критичног датума и даље је, дакле, постојао пропуст по питању спровођења неопходних истражних радњи, у складу са континуираном обавезом истраге (видети § 86 изнад), чиме је процена целе истраге доведена у временски период под надлежношћу Комисије.
118. Комисија такође подсећа на општи коментар СПГС-а да је „неминовно да се полицијске истраге одужују због недостатка доказа, уколико сведоци не иступе са информацијама или се не открију физички докази“ (видети 71 изнад). У потпуности подржавајући ову изјаву, Комисија мора да напомене да код скоро сваке истраге у почетној фази недостаје значајна количина информација. Проналажење неопходних информација како би се надокнадили ови недостаци јесте главни циљ сваке истражне активности. Дакле, истражни органи не би требало да користе недостатак информација као аргумент да би оправдали своју неактивност. Као што је показано, уместо да активно трага за информацијама и траговима, полиција УНМИК-а је једноставно чекала да се додатне информације појаве саме од себе. У таквој ситуацији могло је да дође до губитка потенцијалних доказа.
119. Комисија је свесна чињенице да дужност спровођења истраге није прекршена само због тога што истрага не производи задовољавајући резултат. Ипак, таква истрага мора да се спроведе на озбиљан начин и не сме да буде пука формалност. Стога, Комисија мора да закључи да су, у погледу спровођења разумних истражних корака и праћења очигледних праваца истраге, постојали озбиљни недостаци у погледу ефикасности ове истраге.
120. Комисија такође подсећа на изјаву жалиоца да је у неколико наврата добијао информације или уверавања да су неке информације нестале из предметног списка, да су се истражитељи којима је овај случај додељен мењали неколико пута и да су нови истражитељи сваку пут морали да понављају исте активности. У том смислу, Комисија прихвата чињеницу да су, у ситуацијама продужених периода истраге и у одсуству сталних полицијских снага, повремене промене полицијских истражитеља неизбежне и у складу са правилима мировних операција УН-а. Међутим, у тим случајевима, органи УНМИК-а су обавезни да спрече било какав губитак информација о истрази тако што ће осигурати њихово потпуно и детаљно предавање. У овом случају очигледно није дошло до таквог предавања.
121. Пошто лица одговорна за злочин нису била пронађена, УНМИК је имао обавезу да користи средства која су му на располагању како би редовно пратио напредак истраге да би био сигуран да није било превида и да су сви нови докази узети у разматрање и како би обавестио сроднике г. Александра Тодоровског о току истраге. Такав преглед је спроведен тек крајем 2003. године (видети §§ 45-48 изнад) и довео је до разговора са жалиоцем и сведоком. Службеник ЈНЛ-а који је спровео преглед препоручио је предавање случаја ЈИРЗ-у ради даље истраге. Међутим, упркос чињеници да је било очигледних трагова на којима се могло радити, даље истражне активности нису забележене.

122. Штавише, у меморандуму послатом комесару полиције УНМИК-а, датираним на 3. јануар 2005. године (видети § 33 изнад), шеф ЈИРЗ-а са жаљењем обавештава да је предмету најалост „додељен неактиван статус због предности које је Одељење правде доделило другим предметима“, упркос „значајној количини информација и могућих доказа који би могли да поткрепе благовремену и детаљну истрагу“. Међутим, писмо комесара полиције послато као одговор омбудсману, датирано на 5. јануар 2005. године (видети § 34 изнад), не садржи те речи шефа ЈИРЗ-а. Уместо тога, оно садржи само општи опис стања истраге и уверавања о будућим активностима истраге. По мишљењу Комисије, то указује на чињеницу да су надлежни били свесни да је предмет прерано и погрешно смештен у категорију „неактивно“.
123. У том контексту, Комисија подсећа на свој став по питању категоризације предмета у „активне“ и „неактивне“ – наиме, да би „требало извршити категоризацију истраге тек након што се спроведе минимум могућих истражних активности и изврши прикупљање и анализа доступних информација“ (видети нпр. ХРАП, *Б. А.*, бр. 52/09, мишљење од 14. фебруара 2013, § 82). У овом случају, такво одређивање приоритета никако није требало да се обави пре него што је са жалиоцем, сведоцима и осумњиченима обављен званичан разговор о околностима везаним за нестанак, нарочито због тога што је до тог нестанка дошло у околностима очигледно опасним по живот, непосредно након завршетка сукоба.
124. Што се тиче захтева за јавни надзор, Комисија подсећа да члан 2 такође предвиђа да у свим случајевима жртвин сродник мора да буде укључен у истрагу у мери која је неопходна за очување његовог или њеног легитимног интереса (видети ЕСЈП [ВВ], *Тахсин Акар против Турске*, бр. 26307/95, пресуда од 8. априла 2004, § 226, ЕКЈП 2004-III; ЕСЈП, *Таниш против Турске*, бр. 65899/01, пресуда од 2. августа 2005. године, § 204, ЕКЈП 2005-VIII).
125. Комисија примећује, на основу истражног списка, да је до јединог забележеног контакта између ЈНЛ-а и г. Миливоја Тодоровског изгледа дошло тек негде у децембру 2003. године, што је скоро четири и по године након отмице његовог сина и три године након отварања истраге. Међутим, његова званична писана изјава уопште није забележена. У спису нису евидентирани други контакти.
126. Комисија такође напомиње да су жалилац и његов други син више пута покушали да дођу до информација о процесу и резултатима истраге. Лично су пронашли имена истражитеља полиције УНМИК-а који су били задужени за случај и успоставили контакт са њима. Такође су, у неколико наврата, пружили опис околности под којима је г. Александар Тодоровски отет, укључујући и имена осумњичених и сведока.
127. Једино званично обавештење о статусу истраге дато је као одговор омбудсману након његове интервенције код полиције УНМИК-а у одговор на жалбу г. Миливоја Тодоровског од 5. јануара 2005. године. Изгледа да је 2005. године је уследио низ активности полиције УНМИК-а, као потврда тога постоје бројне е-поруке истражитеља полиције УНМИК-а, а наводно чак и од међународног судије УНМИК-а. Неке од тих е-порука садрже опште информације о томе шта је урађено и нека уверавања да ће случај бити разрешен. Међутим, након јуна 2005. године жалилац није примио никакве информације од истражних органа. Он такође никада није био обавештен о званичној одлуци „Јавног тужиоца за Косово“ о обустављању истраге.

128. По мишљењу Комисије, није било довољно контаката са надлежним органима током десетогодишње истраге под контролом УНМИК-а, имајући у виду да је највећи број тих контаката покренут због интервенције омбудсмана, након жалби које му је жалилац упутио. Штавише, жалилац је морао да изврши притисак на полицију УНМИК-а како би добио ажурне податке. Ово се мора нарочито проценити у светлу чињенице да је, барем од краја 1999. године, полиција УНМИК-а поседовала оквирне детаље ове отмице (видети § 28 изнад), те да су од краја 2003. године прикупљене све информације неопходне за смислену истрагу (видети § 114 изнад), али да ништа није учињено током година које су уследиле.

129. Комисија стога сматра да жалилац није имао приступ истрази како то налаже члан 2.

130. У светлу мана и недостатака који су горе описани, Комисија закључује да УНМИК није спровео адекватну и ефикасну истрагу отмице и нестанка г. Александра Тодоровског. Стога је постојала повреда члана 2 ЕКЉП сходно његовом процедуралном аспекту.

В. Наводно кршење члана 3 ЕКЉП

131. Комисија сматра да се жалилац позива, у суштини, на повреду права на забрану нечовечног или понижавајућег поступања, загарантованог чланом 3 ЕКЉП.

1. Опсег разматрања Комисије

132. Комисија ће размотрити наводе сходно члану 3 ЕКЉП, примењујући исти опсег разматрања који је предвиђен чланом 2 (видети §§ 54 - 58 изнад).

133. Комисија подсећа да је Европски суд за људска права закључио у много наврата да ситуација принудног нестанка покреће повреду члана 3 у погледу блиских сродника жртве. Суд наглашава да, у вези са чланом 3, „суштина те повреде не лежи толико у чињеници да је члан породице 'нестао', већ се односи на реакције и ставове надлежних органа на насталу ситуацију након што им је предочена“ (видети нпр. ЕСЉП [ВВ], *Чакићи против Турске*, бр. 23657/94, пресуда од 8. јула 1999, § 98; ЕКЉП 1999-IV, ЕСЉП [ВВ], *Кипар против Турске*, наведен изнад у § 58, при § 156; ЕСЉП, *Орхан против Турске*, бр. 25656/94, пресуда од 18. јуна 2002, § 358; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, наведен изнад у § 93, при § 139; ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 83, при § 74; ЕСЉП, *Алтату Исраилова против Русије*, бр. 15438/05, пресуда од 14. марта 2013, § 69; видети такође ХРАП, *Јочић*, бр. 34/09, мишљење од 23. априла 2013, § 41). „Сродник може тврдити да је директна жртва понашања надлежних органа поготово у погледу тих реакција и ставова“ (видети, између осталих, ЕСЉП, *Ер и остали против Турске*, бр. 23016/04, пресуда од 31. јула 2012, § 94).

134. На крају, када се ради о душевној патњи изазваној реакцијама надлежних органа на нестанак, наводна повреда је у супротности са материјалним елементом члана 3 ЕКЉП, а не процедуралним елементом, као што је случај у погледу члана 2 (ЕСЉП, *Гелажев против Русије*, бр. 20216/07, пресуда од 15. јула 2010, §§ 147-148).

2. Поднесци страна

135. Жалилац наводи да је изостанак информација и неизвесност у вези са отмицом и нестанком његовог сина, поготово услед пропуста УНМИК-а да ваљано изврши истрагу, изазвао душевну бол њему и његовој породици.
136. Коментаришући овај део жалбе, СПГС одбацује тврдње. СПГС наглашава да, прво, жалилац није присуствовао нестанку, нити је био у непосредној близини места отмице у време када се догодила и, друго, жалилац није изнео наводе о било каквим лошим намерама особља УНМИК-а укљученог у случај нити доказ о било каквом неуважавању озбиљности случаја или осећања жалиоца и његове породице која проистичу из тога што г. Александар Тодоровски и даље има статус нестале особе.
137. СПГС закључује да се разумљива и очигледна душевна патња жалиоца не може приписати УНМИК-у већ је она „последича патње проузроковане нестанком“. Тако, према наводима СПГС-а, патњи жалиоца недостају карактеристике које би је разликовале од емотивног бола за који се може сматрати да је нужно изазван код сродника жртве озбиљних кршења људских права.
138. Следствено томе, СПГС тражи од Комисије да одбаци овај део жалбе пошто није дошло до кршења члана 3 ЕКЉП.

3. Процена Комисије

a) Општа начела која се тичу обавезе сходно члану 3

139. Као и члан 2, члан 3 ЕКЉП обухвата једну од основних вредности у демократским друштвима (ЕСЉП, *Талат Тене против Турске*, бр. 31247/96, од 21. децембра 2004, § 47; ЕСЉП [ВВ], *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, бр. 48787/99, пресуда од 8. јула 2004, *ЕКЉП*, 2004-VII, § 424). Као што то потврђује апсолутни карактер који члан 15 § 2 ЕКЉП даје забрани мучења и нечовечног и понижавајућег поступања, та забрана се примењује чак и у најтежим околностима.
140. Наводећи општа начела применљива на ситуације у којима је наводно дошло до кршења обавезе сходно члану 3 ЕКЉП, Комисија напомиње да феномен нестанка представља сложен облик кршења људских права који се мора разумети и са којим се мора суочити на интегралан начин (видети случај ИАСЉП, *Веласкез Родригез против Хондураса*, наведен изнад у § 80, при § 150).
141. Комисија примећује да се обавеза сходно члану 3 ЕКЉП разликује од процедуралне обавезе надлежних органа сходно члану 2. Док се потоњом од надлежних органа захтева да предузму одређене правне радње које могу довести до идентификације и кажњавања одговорних лица, прва поменута обавеза је општија, више је хуманитарног карактера и односи се на реакцију надлежних органа на патњу сродника лица која су нестала или су убијена.
142. КЉП такође препознаје нестанке као озбиљно кршење људских права. У својој одлуци од 21. јула 1983. године, у предмету *Квинтерос против Уругваја*, Комитет је навео да нестани представљају озбиљна кршења права сродника несталог лица, који пате услед душевног бола који траје све док траје неизвесност у погледу судбине

њихових вољених, често и више година (видети КЉП, Саопштење бр. 107/1981, У. Н. док. СГПП/Ц/ОП/2 при 138 (1990), § 14). Поред тога, у својој одлуци од 15. јула 1994. у предмету *Мохика*, КЉП је сматрао да је „нестанак лица нераскидиво повезан са поступањем које представља повреду члана 7 [Споразума]“, којим се такође забрањује мучење, нечовечно или понижавајуће поступање и кажњавање (видети КЉП, *Мохика против Доминиканске Републике*, Саопштење бр. 449/1991, У. Н. док. СГПП/Ц/51/Д/449/1991 (1994), § 5.7).

143. По питању тога да ли се чланови породице нестале особе могу сматрати жртвама поступања које је супротно члану 3 ЕКЉП, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права и на своју сопствену судску праксу. Европски суд прихвата такву могућност, што зависи од постојања „нарочитих чинилаца који доводе до тога да патња коју преживљава [члан породице] добије димензију и одлике различите од емоционалне туге каква се може сматрати неизбежном код особа које су у сродству са жртвом тешког кршења људских права“. Суд даље сматра да „у пресудне елементе спадају непосредност крвног сродства, конкретне околности везане за породични однос, мера у којој је члан породице био сведок предметних догађаја, ангажованост члана породице у покушају да прикупи информације о несталој особи и начин на који су надлежни органи одговорили на такво распитивање“ (видети ЕСЉП, *Басајева и остали против Русије*, бр. 15441/05 и 20731/04, пресуда од 28. маја 2009, § 159; ЕСЉП, случај *Ерги и остали против Турске*, наведен изнад у § 92, при § 94).

144. Комисија напомиње да, при процени емоционалне патње жртава, Европски суд такође разматра следеће околности: трајање самог нестанка и периода током којег није било информација о судбини несталог лица и истрази коју воде надлежни органи; изостанак било какве „смислене“ акције надлежних органа, упркос чињеници да су им се жалиоци обратили како би пријавили нестанак свог сродника и поделили са њима информације које имају; изостанак могућег објашњења или информација о судбини несталог сродника упркос личним или писменим упитима упућеним званичним органима (видети, између осталих предмета, ЕСЉП, *Ерги и остали против Турске*, наведен изнад, при § 96; ЕСЉП, *Османоглу против Турске*, бр. 48804/99, пресуда од 24. јануара 2008, § 97). Други фактор који доводи до утврђивања повреде члана 3 ЕКЉП јесте континуирана природа психолошке патње сродника жртве нестанка (ЕСЉП, *Салакхов и Исламова против Украјине*, бр. 28005/08, пресуда од 14. марта 2013. године, § 201).

145. КЉП је такође разматрао то питање и препознао чланове породица несталих лица као жртве повреде члана 7 Споразума: родитеље (*Бушерф против Алжира*, Саопштење бр. 1196/2003, разматрања од 30. марта 2006, § 9.7, СГПП/Ц/86/Д/1196/2003), децу (*Зарзи против Алжира*, Саопштење бр. 1780/2008, разматрања од 22. марта 2011, § 7.6, СГПП/Ц/101/Д/1780/2008), браћу и сестре (*Ел Абани против Либијске Арапске Џамахирије*, Саопштење бр. 1640/2007, разматрања од 26. јула 2010, § 7.5, СГПП/Ц/99/Д/1640/2007), супружнике (*Бусруал против Алжира*, Саопштење бр. 992/2001, разматрања од 30. марта 2006, § 9.8, СГПП/Ц/86/Д/992/2001), тетке/тече, ујне/ујаке, стрине/стричеве (*Беназиза против Алжира*, разматрања од 26. јула 2010, § 9.4, СГПП/Ц/99/Д/1588/2007) (*Башаша против Либијске Арапске Џамахирије*, разматрања од 20. октобра 2010, § 7.2, СГПП/Ц/100/Д/1776/2008). Комитет оправдава овако широко разумевање статуса жртве због патње и бола који су начињени члановима породица нестанком особе, који су често појачани недовољним напорима

надлежних органа да истраже нестанак како би установили судбину жртве и извели починиоце пред лице правде (*Абуседра против Либијске Арапске Цамахирије*, Саопштење бр. 1751/2008, разматрања од 25. октобра 2010, § 7.5, СГПП/Ц/100/Д/1751/2008). У случају *Амиров против Руске Федерације*, Комитет је приметио да „[б]ез жеље да наведе све околности индиректног стварања жртва, Комитет сматра да пропуст државе, као стране која је одговорна за спровођење обавеза истраживања и разјашњавања околности злочина који је претрпела директна жртва, обично може представљати фактор. Додатни фактори могу бити неопходни. У овом случају, Комитет напомиње ужасне услове у којима је аутор пронашао осакаћене посмртне остатке своје супруге (...), након одуговлачених, спорадичних мера које су предузете како би се истражиле околности које су довеле до горепомнутих закључака о постојању повреда чланова 6 и 7, тумачених заједно са чланом 2, ставом 3. Комитет сматра да, узете у обзир заједно, околности захтевају да Комитет закључи да су и права аутора сходно члану 7 такође прекршена“ (видети КЉП, *Амиров против Руске Федерације*, наведено изнад у § 95, при § 11.7).

146. Комисија такође узима у обзир чињеницу да, према наводима Европског суда, анализа реакције надлежних органа не треба да се ограничи ни на какве конкретне манифестације ставова тих органа, изоловане инциденте, нити на процедуралне чинове; на супрот томе, по мишљењу Суда, процена начина на који су надлежни органи тужене државе реаговали на упите подносиоца жалбе треба да буде глобална и континуирана (видети ЕСЉП, *Ађиши против Турске*, бр. 7050/05, пресуда од 1. фебруара 2011, § 45).
147. У том погледу, Европски суд је мишљења да би закључци из процедуралног проширења члана 2 такође били од директне важности при разматрању постојања кршења члана 3 (видети ЕСЉП, *Басајева и остали против Русије*, наведен изнад у § 143, при § 109; ЕСЉП, *Гелајевиј против Русије*, бр. 20216/07, наведен изнад у § 134, при § 147; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, наведен изнад у § 93, при § 140).
148. Комисија примећује да је Европски суд већ установио повреде члана 3 ЕКЉП у погледу нестанака где је закључено да је сама Држава одговорна за отмицу (видети ЕСЉП, *Лулујев и остали против Русије*, бр. 69480/01, пресуда од 9. новембра 2006, §§ 117-118; ЕСЉП, *Кукајев против Русије*, бр. 29361/02, пресуда од 15. новембра 2007, §§ 107-110). Међутим, супротно томе, у случају који Комисија разматра, УНМИК ни на који начин није умешан у сам нестанак и не може се сматрати одговорним за душевну патњу подносиоца жалбе која јој је узрокована почињеним злочином.
149. Комисија узима у обзир да је, у изостанку закључка о одговорности Државе за нестанак, Европски суд пресудио да није убеђен да је понашање надлежних органа, иако немарно у довољној мери да представља кршење члана 2 у његовом процедуралном аспекту, могло само по себи изазвати душевну патњу подносиоца жалбе већу од минималног нивоа јачине који је неопходан да би се сматрало да поступање лежи унутар опсега члана 3 (видети, између осталих случајева, ЕСЉП, *Товсултанова против Русије*, бр. 26974/06, пресуда од 17. јуна 2010, § 104; ЕСЉП, *Шафијева против Русије*, бр. 49379/09, пресуда од 3. маја 2012, § 103).

b) *Применљивост члана 3 на контекст Косова*

150. У погледу применљивости горенаведених стандарда на контекст Косова, Комисија се прво позива на своје разматрање истог питања у вези са чланом 2, наведено горе у тексту (видети §§ 88 - 96).
151. Комисија понавља да један функционалан систем за спровођење закона треба да узме у обзир заштиту потреба жртава и сведока, као и да размотри посебну рањивост расељених лица у ситуацијама након сукоба. Комисија је већ размотрила чињеницу да је Генерални секретар УН-а 2003. године описао систем полиције и правде на Косову као систем који „добро функционише“ и који је „одржив“ (видети § 20 горе у тексту).
152. Комисија поново напомиње да неће размотрити релевантну праксу нити наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у односу на њихову конкретну примену на дотичну жалбу, узимајући у обзир конкретне околности случаја.
153. Из тих разлога, Комисија сматра да мора да установи, у вези са сваким случајем, да ли би став и реакције УНМИК-ових органа на сам нестанак и на захтевање информација од стране жалилаца у вези са судбином њихових сродника и кривичном истрагом представљали повреду обавезе сходно члану 3, имајући у виду реалну ситуацију на Косову у релевантно време.

c) *Усаглашеност са чланом 3 у овом предмету*

154. У оквиру ових догађаја, Комисија у овом случају примењује одређен број фактора који, узети заједно у разматрање, покрећу питање повреде члана 3 ЕКЉП.
155. Комисија напомиње блискост породичних веза између жалиоца и нестале особе, с обзиром на то да је жалилац његов отац. Сходно томе, Комисија не сумња да су оне заиста пролазиле кроз тешку емоционалну трауму од тренутка отмице, која се догодила јуна 1999. године.
156. Комисија такође напомиње да је г. Миливоје Тодоровски подносио упите разним домаћим и међународним органима у Србији и на Косову (видети §§ 26, 27, 29 и 32 изнад). Међутим, он никада није добио званично објашњење или информацију о томе шта се догодило са његовим сином након отмице.
157. Комисија такође не може да пређе преко периода наизглед потпуне неактивности органа УНМИК-а, од времена отмице до краја 2003. године, упркос чињеници да су информације неопходне за спровођење барем неких истражних активности биле доступне од самог почетка. С тим у вези, Комисија понавља да, са становишта члана 3, она може да разматра реакције и ставове УНМИК-а у односу на жалиоца у целини.
158. Комисија подсећа да се први забележени контакт између ЈИРЗ-а и жалиоца очигледно догодио тек 16. децембра 2003. године, што је скоро три и по године после отмице његовог сина, г. Александра Тодоровског (видети § 46 изнад). Међутим, од њега никада није узета ниједна званична писана изјава.

159. Комисија поново напомиње да је једино званично обавештење о статусу истраге жалилац примио након директне интервенције омбудсмана код комесара полиције УНМИК-а. Након тога је уследио период повећане активности истражитеља, који је, међутим, могуће потврдити само помоћу копија размењених е- порука, које је доставио син жалиоца, а које нису присутне у истражном спису.
160. По мишљењу Комисије, неприхватљива је чињеница да је жалилац морао да изврши притисак на одговорне органе како би добио информације о истрази у вези са отмицом његовог сина. У ретким ситуацијама када је добијао нека обавештења, жалиоцу су дата само уопштена уверавања да је истрага у току. Поред тога, од њега и његовог другог сина је изнова тражено да понављају опис догађаја, што је подстицало њихову разумну сумњу да се истрага не спроводи исправно јер је непрестано долазило до губитка информација. Надаље, након јула 2005. године жалилац није имао никакав контакт са истражним органима.
161. Изводећи закључке из пропуста УНМИК-а да пружи могуће објашњење за изостанак редовног контакта са жалиоцем или информације о разлозима за продужену неактивност полиције УНМИК-а у вези са истрагом отмице и нестанка г. Александра Тодоровског, Комисија сматра да је ова ситуација, која се наставила током периода временске надлежности Комисије, изазвала озбиљну неизвесност у вези са његовом судбином и статусом истраге.
162. У светлу горенаведеног, Комисија закључује да је г. Миливоје Тодоровски пролазио кроз тешку патњу током продуженог и дуготрајног временског периода због начина на који су се органи УНМИК-а бавили његовом жалбом и због његове немогућности да сазна шта се десило његовом несталом сину. У том погледу је очигледно да, у било којој ситуацији, бол оца који мора да живи у неизвесности у вези са судбином свог несталог сина мора да је неподношљив.
163. Из горенаведених разлога, Комисија закључује да је својим поступцима УНМИК допринео болу и душевној патњи г. Миливоја Тодоровског, чиме је дошло до повреде члана 3 ЕКЉП.

V. ЗАКЉУЧНИ КОМЕНТАРИ И ПРЕПОРУКЕ

164. У светлу закључака Комисије о овом предмету, Комисија је мишљења да је потребан неки облик накнаде.
165. Комисија напомиње да принудни нестанци и самовољне егзекуције представљају озбиљна кршења људских права која се морају истражити и судски процесуирати, какве год да су околности. Комисија такође напомиње да је УНМИК, као територијална управа на Косову од 1999. године до 2008. године, имао примарну одговорност да ефикасно истражи и кривично гони лица одговорна за убиства, отмице и нестанке у околностима опасним по живот. Његов пропуст да то учини представља даље озбиљно кршење права жртве и њених сродника, поготово права на утврђивање чињеница.

166. Комисија истиче забринутост самог СПГС-а да су неадекватна средства, поготово на почетку УНМИК-ове мисије, довела до тога да испуњавање УНМИК-ових обавеза у погледу људских права буде тешко достижно.
167. Уобичајено би била одговорност УНМИК-а да предузме одговарајуће мере како би стао на крај запаженом кршењу права и, колико је то могуће, исправио последице истог. Међутим, као што је Комисија напоменула горе у тексту (видети § 22), одговорност УНМИК-а која се тиче судства на Косову завршила се 9. децембра 2008. године, када је ЕУЛЕКС преузео потпуну радну контролу у области владавине права. УНМИК стога није више у позицији да предузима мере које ће имати директан утицај на истраге које су још увек на чекању пред ЕУЛЕКС-ом или локалним властима. Такође, након проглашења независности од стране Привремених институција самоуправе Косова 17. фебруара 2008. године и касније, ступањем на снагу косовског устава 15. јуна 2008. године, УНМИК је престао да обавља извршне функције на Косову и та чињеница је ограничила његову могућност да пружи пуну и ефикасну репарацију за извршену повреду права, како је то прописано утврђеним начелима међународног права о људским правима.
168. Комисија сматра да ова чињенична ситуација не ослобађа УНМИК од одговорности да исправи, што је могуће више, последице кршења права за која је одговоран.

У погледу жалиоца и предмета, Комисија сматра прикладним да УНМИК:

- У складу са судском праксом Европског суда за људска права у вези са ситуацијама ограничене надлежности државе (видети ЕСЉП (Велико веће), *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, бр. 48787/99, пресуда од 8. јула 2004, ЕКЉП, 2004-VII, § 333; ЕСЉП, *Ал-Садун и Муфди против Уједињеног Краљевства*, бр. 61498/08, пресуда од 2. марта 2010, § 171; ЕСЉП (Велико веће), *Катан и остали против Молдавије и Русије*, бр. 43370/04, 8252/05 и 18454/06, пресуда од 19. октобра 2012, § 109), мора тежити томе да, уз сва дипломатска средства која су му доступна у односу на ЕУЛЕКС и косовске власти, добије уверавања да ће истраге које се односе на случај који се овом приликом разматра бити настављене у складу са захтевима ефикасне истраге предвиђеним чланом 2, да ће се утврдити околности везане за отмицу и нестанак г. Александра Тодоровског и да ће починиоци бити изведени пред лице правде. Жалиоци и/или други блиски сродници треба да буду обавештени о том поступку и да добију увид у релевантну документацију, уколико је потребно;

- Јавно призна, у разумном року, одговорност за пропуст УНМИК-а да адекватно истражи отмицу и нестанак г. Александра Тодоровског, као и за патњу и душевни бол до којих је услед тога дошло, те да се због тога јавно извини жалиоцу и његовој породици;

- Предузме одговарајуће кораке за исплату адекватне надокнаде жалиоцима за моралну штету коју су претрпели због УНМИК-овог пропуста да спроведе ефикасну истрагу, као и за патњу и душевни бол коју је жалилац претрпео услед понашања УНМИК-а.

Комисија такође сматра да је прикладно да УНМИК:

- У складу са Резолуцијом Генералне скупштине УН-а о „Основним начелима и смерницама у вези са правом на правни лек и репарацију за жртве грубог кршења међународног права које се тиче људских права и озбиљног кршења међународног хуманитарног права“ (A/Res/60/147, 21. март 2006. године), предузме одговарајуће кораке, путем других институција повезаних са УН-ом које раде на Косову, домаћих органа и невладиних организација, ради остваривања потпуног и свеобухватног програма репарације, укључујући реституцију, компензацију, рехабилитацију, сатисфакцију и гаранцију да се тако нешто неће поновити, за жртве из свих заједница које су претрпеле озбиљне повреде људских права током и након сукоба на Косову;

- Предузме одговарајуће кораке код надлежних органа Уједињених нација, укључујући Генералног секретара УН-а, ка додељивању одговарајућих људских и финансијских ресурса како би се осигурало да Уједињене нације увек поштују стандарде међународних људских права, укључујући и ситуације када обављају административне и извршне функције на некој територији, и да обезбеди ефикасно и независно надгледање;

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА,

Комисија, једногласно,

1. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА ПРОЦЕДУРАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 2 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;

2. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА МАТЕРИЈАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 3 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;

3. ПРЕПОРУЧУЈЕ ДА УНМИК:

- a. ТРАЖИ ОД ЕУЛЕКСА И ДРУГИХ НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА НА КОСОВУ ДА ПРЕДУЗМУ СВЕ МОГУЋЕ КОРАКЕ КАКО БИ ОСИГУРАЛИ ДА СЕ КРИВИЧНА ИСТРАГА У ВЕЗИ СА ОТМИЦОМ И НЕСТАНКОМ Г. АЛЕКСАНДРА ТОДОРОВСКОГ НАСТАВИ У СКЛАДУ СА ЧЛАНОМ 2 ЕКЉП И ДА ПОЧИНИОЦИ БУДУ ИЗВЕДЕНИ ПРЕД ЛИЦЕ ПРАВДЕ;**
- b. ЈАВНО ПРИЗНА ОДГОВОРНОСТ ЗА СВОЈ ПРОПУСТ ДА СПРОВЕДЕ ЕФИКАСНУ ИСТРАГУ У ВЕЗИ СА ОТМИЦОМ И НЕСТАНКОМ Г. АЛЕКСАНДРА ТОДОРОВСКОГ, КАО И ЗА ПАТЊУ И ДУШЕВНИ БОЛ ДО КОЈИХ ЈЕ ДОШЛО И ЈАВНО СЕ ИЗВИНИ ЖАЛИОЦУ;**
- c. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ ЗА ИСПЛАТУ ОДГОВАРАЈУЋЕ НАДОКНАДЕ ЗА ПРЕТРПЉЕНУ МОРАЛНУ ШТЕТУ У ВЕЗИ СА УСТАНОВЉЕНИМ ПОВРЕДАМА ЧЛАНА 2 И ЧЛАНА 3 ЕКЉП.**

- d. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ КА ОСТВАРИВАЊУ ПОТПУНОГ И СВЕОБУХВАТНОГ ПРОГРАМА РЕПАРАЦИЈЕ;**
- e. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ У УЈЕДИЊЕНИМ НАЦИЈАМА КАО ГАРАНЦИЈУ ДА СЕ ИСТА СИТУАЦИЈА НЕЋЕ ПОНОВИТИ;**
- f. ОДМАХ ПРЕДУЗМЕ ЕФИКАСНЕ МЕРЕ ЗА ПРИМЕНУ ПРЕПОРУКА КОМИСИЈЕ И ОБАВЕСТИ ЖАЛИОЦА И КОМИСИЈУ О ДАЉЕМ РАЗВОЈУ ОВОГ ПРЕДМЕТА.**

Андреј Антонов
Извршни службеник

Кристин Чинкин
Председавајући

СКРАЋЕНИЦЕ И АКРОНИМИ

ЦЈКИ – Централна јединица за кривичну истрагу
СГПП – Међународни споразум о грађанским и политичким правима
ОП – Одељење правде
ОЈТ – Окружно јавно тужилаштво
ЕКЉП – Европска конвенција о људским правима
ЕСЉП – Европски суд за људска права
ЕУ – Европска унија
ЕУЛЕКС – Мисија владавине права Европске уније на Косову
СРЈ – Савезна Република Југославија
ХРАП – Саветодавна комисија за људска права
КЉП – Комитет за људска права Уједињених нација
ИАСЉП – Интерамерички суд за људска права
МКНЛ – Међународна комисија за нестала лица
МКЦК – Међународни комитет Црвеног крста
МКТЈ – Међународни кривични трибунал за бившу Југославију
МТ – Међународни тужилац
КФОР – Међународне безбедносне снаге (обично познате као косовске снаге)
ОВК – Ослободилачка војска Косова
МоР – Меморандум о разумевању
ЈНЛ – Јединица за нестала лица
НАТО – Северно-атлантски споразумни савез
КНЛСМ – Канцеларија за нестала лица и судску медицину
ОЕБС – Организација за европску безбедност и сарадњу
РИЈ – Регионална истражна јединица
СПГС – Специјални представник Генералног секретара
УН – Уједињене нације
УНХЦР – Високи комесар Уједињених нација за избеглице
УНМИК – Привремена управа мисије Уједињених нација на Косову
КПИЖ – Комисија за проналажење и идентификацију жртава
ЈИРЗ – Јединица за истрагу ратних злочина